Békés vármegye ökoturisztikai fejlesztése a Hármas-Körös települései mentén

Ökoturista vendégház hálózat kiépítése

1. ábra

urb/bme

Molnár Zita Krisztina

Kutatásmódszertan – Diplomamunka

Konzulens: Szabó Árpád DLA

2026.01.04.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS 3

1.1. Kutatási kérdések 4

2. MÓDSZERTAN 4

2.1. FUNKCIÓVIZSGÁLAT 4
2.2. HELYSZÍNVIZSGÁLAT 4
2.3. ELMÉLETI KUTATÁS 4

3. ELEMZÉS 5

3.1. ÖKOTURIZMUS 5
3.1.1.Az ökoturizmus fogalma 5
3.1.2.Ökoturizmus fajtái 6
3.1.3.Ökoturizmus Magyarországon 6
3.1.4.Hazai példák 7
3.1.5.Megvalósíthatóság és alkalmazhatóság 8
3.2. GYOMAENDRŐD VÁROS VIZSGÁLATA 9
3.2.1.Település elhelyezkedése a régióban 9
A régió és a település demográfiai helyzete 9
3.2.2.Táji és természeti adottságok 10
A Körös szabályozása 10
Holtágak flóra és faunája 10
3.3. TURISZTIKAI LEHETŐSÉGEK 12
3.3.1.Turizmus kialakulása, fejlődése 12
3.3.2.Elmúlt időszakban megvalósult fejlesztések, turizmus jelenlegi helyzete 13
3.3.3.Hármas- és Holt-Körös turisztikai potenciálja 14
3.4. BÉKÉSI NÉPI ÉPÍTÉSZET JEGYEI 15

4. KONKLÚZIÓ 16

4.1. TERVEZÉSI PROGRAM 16
4.1.1.Átfogó koncepció ismertetése 16
4.1.2.Gyomaendrőd bemutatása 19
4.2. FÓKUSZTERÜLET, TERVEZÉSI HELYSZÍN 20
1. Akcióterület 21
2. Akcióterület 21
3. Akcióterület 21
4. Akcióterület 21

5. IRODALOMJEGYZÉK 22

6. ÁBRAJEGYZÉK 24

1. BEVEZETÉS

Jelenlegi kutatásom és az azt követő diplomamunkám helyszíneként is **Gyomaendrőd**öt választottam, ahova személyes kötődés fűz. 2009 óta járok Gyomaendrődre edzőtáborozni, és ezalatt az idő alatt kellőképpen sikerült megismernem a város gyomai városrészét és annak természeti környezetét. Minden alkalommal amikor megérkezek a városba, az otthonosság és a nyugalom érzése fog el, ami nagyban köszönhető a gazdag természeti környezetnek. A reggeli futások a gáton, a sütögetések a gyomai szabadstrand partján, a séták a Liget Strand- és Gyógyfürdőhöz az Erzsébet-ligeten keresztül, illetve az evezések a Hármas-Körösön, mind hozzájárultak ahhoz, hogy kialakuljon egyfajta kötődés köztem és a város között, és amely most legfőbb motivációmat nyújtja jelen kutatás során.

Gyomaendrőd a Dél-alföldi régióban, Békés vármegye észak-nyugati részén, a Hármas-Körös bal partján elhelyezkedő település, mely 12 ezer fős lakosságával a megye 6. legnépesebb városa, egyúttal járási központ is.[1] A település **Gyoma és Endrőd egyesítésével jött létre** 1982-ben. A régióban tapasztalható népességfogyás itt is tapasztalható, melynek társadalmi-demográfiai és gazdasági következményei vannak. A vármegye infrastruktúra állapota ugyancsak hátrányosan hat a város életére. A leromlott állapotú utak és a közvetlen gyorsforgalmi úthálózat hiánya miatt a város megközelíthetősége és a környéki településekre való eljutás is kedvezőtlen, így a lakosok mobilitási lehetőségei korlátozottak. Gyomaendrőd fő gazdasági tevékenysége a mezőgazdaságból származik. A város főként saját lakosságát foglalkoztatja, ennek ellenére magas a munkanélküliek aránya. A viszonylag alacsony iskolázottság miatt a településen szegregátumok kialakulása érzékelhető, így a Gyoma és Endrőd városrészek szeparáltsága mellett újabb társadalmilag elkülönülő területek jelennek meg.

A város legfőbb vonzóerejét és értékét a **Hármas-Körös** és annak településen található **17 holtága** adja. A külterületeken található jó minőségi termőföldek és szőlősök a kultúrtáj részét képezik, míg a holtágak, az ártéri területek és a közparkok a belterületet gazdagítják. Jelenleg a Liget Stand- és Gyógyfürdő szolgálja ki az ide érkező turisták igényeit, ami az év során számos kulturális és egyéb rendezvénynek is teret ad. A kiváló adottságok miatt a természetközeli életmód és az ökoturizmus kedvelőinek kiváló célpont lehet Gyomaendrőd. A helyi turizmus felélénkítésére remek eszköz a **Körös-holtágak területeinek turisztikai fejlesztése**, mely gazdaságélénkítő hatással is bír.

Jelen kutatás célja, hogy átfogóbb képet kapjak Gyomaendrőd régióban elfoglalt turisztikai helyzetéről, fejlesztési potenciáljáról, illetve, hogy megvizsgáljam a régió lehetőségeit az ökoturizmus kapcsán.

[1] Gyomaendrőd Város Önkormányzata, „Gyomaendrőd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálata", 2022.12.15., 15.

1.1. Kutatási kérdések

- Milyen lehetőségek vannak a régióban az ökoturizmus népszerűsítésére?
- Hogyan alakítható ki egy egységes arculat a tervezett hálózat állomásain?
- Hogyan oszlanak meg a turisztikai létesítmények a városrészek között?
- Hogyan változott a város turisztikai kínálata az elmúlt 2-3 évtizedben? Milyen fejlesztések történtek?
- Milyen fejlesztési lehetőségek vannak a városban az ökoturizmus fellendítésére?

2. MÓDSZERTAN

Tanulmányom megírása során többféle kutatási módszert használtam, melyek segítségével egy **átfogó, több települést érintő vizsgálat**ot végeztem el. Ennek során megismertem a **régió természeti és turisztikai adottságai**t, illetve a választott témát is.

2.1. FUNKCIÓVIZSGÁLAT

Kutatásom fő témájaként az **ökoturizmus**t választottam, ehhez elsősorban a témával kapcsolatban fellelhető szakirodalom kutatásával foglalkoztam. A fogalom megismerése mellett, hazai példákat kerestem ökoturista szálláshelyekre, útvonalakra, kezdeményezésekre.

Ezen kívül utánanéztem a Magyarországon található Nemzeti Parkoknak, Natúrparkoknak is, hogy jobban megismerjem milyen környezeti adottságokkal és természeti értékekkel rendelkeznek Békés vármegyének északi, Hármas-Köröshöz közel eső települései.

A **kétirányú kutatás** eredményeként egy elemző térkép segítségével mutatom be a régió meglévő ökoturisztikai kínálatát, és aktív kikapcsolódási lehetőségeit, emellett javaslatot teszek egy több települést érintő, ökoturisztikai vendégház hálózat kialakítására.

2.2. HELYSZÍNVIZSGÁLAT

A tágabb vizsgálatokat követően a választott helyszínemet, **Gyomaendrőd** városát elemeztem, ezen belül is a **régióban elfoglalt szerepére és a turisztikai lehetőségei**re fókuszálva. A helyszínvizsgálat célja volt, hogy megtaláljam későbbi diplomamunkám helyszínét is.

2.3. ELMÉLETI KUTATÁS

A koncepció kialakulása során egy **építészeti vízió** is megszületett bennem, miszerint az ökoturista vendégház hálózatomnak **egységes arculat**ot szeretnék kölcsönözni, amelyet az **alföldi népi építészet inspirálna**. A témában rejlő lehetőségek mélyebb megismerésének céljából építészettörténeti kutatást végeztem.

3. ELEMZÉS

3.1. ÖKOTURIZMUS

3.1.1. Az ökoturizmus fogalma

Az **ökoturizmus**t, mint ma használt kifejezést és utazási formát, az 1990-es évek elején fogalmazták meg, innentől beszélhetünk a **modern értelmezés szerint** vett fogalomról. A Természetvédelmi Világszövetség így határozza meg az ökoturizmust:

„Az ökoturizmus a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás káros hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz juttatásával."[2]

Az ökoturizmus azonban nemcsak egy **természetalapú utazási forma**, hanem egy szemlélet is, melynek fő célja a **turizmus fenntarthatóvá tétele**. Ez vonatkozik az ökoszisztéma megőrzésére, illetve az erőforrások fenntartható használatára is. Az ökoturizmus fő vonzereje világszerte a természet szépségén, gazdagságán, értékein alapszik, melyben a tudatos ökoturista a környezet megfigyelése és megóvása mellett figyelmet fordít a **helyhez kapcsolódó kultúra és a helyi közösségek megismerése** felé is, miközben autentikus élményre tesz szert. Így a fenntarthatóság és a természetvédelem mellett kiemelt az ökoturizmus edukációs és információátadó szerepe is.[3]

Továbbá fontos alapelv a **desztinációk környezetbarát megközelíthetősége**, amit az infrastruktúra fejlesztésével és **a zöld utazási módok biztosításával** lehet támogatni.[4] Sok esetben ezt egy összefüggő tömegközlekedési - busz- és vasúthálózattal el lehet érni. Amellett, hogy olcsóbb közlekedési mód, fenntarthatóbb is és ezáltal egy tágabb társadalmi rétegnek válnak elérhetővé az ökoturisztikai desztinációk.

Ezek alapján egy olyan **felelős utazási formá**ról beszélhetünk, ami szembe megy a tömegturizmussal és ahol a pihenni vágyók a természetet, természetközeliséget választják a városok nyüzsgése, a wellness pihenés, az all-inclusive hotelek és a felkapott úticélok helyett.[5] Ez a tudatosabb fajta turizmus nemcsak egy **lassabb, odafigyelőbb szemlélet**et igényel, de egy környezetére nyitottabb, helyi kultúrákat befogadó turistát is. Emellett az ökoturizmus kedvelői sokszor az **aktív kikapcsolódás**t is szívesen vállalják, ide értve például a túrázást, a biciklizést vagy éppen az evezést.

2. ábra Ökoturizmus fogalma

[2] Aquaprofit Zrt., „Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia", Természetvédelem, 2008.04.25., 12.

[3]

[4] Szigeti Ferenc, „Hogyan nyaraljunk ökoturistaként? Természetalapú megoldások nyomában", Tudatos Vásárlók, 2024.05.17.

[5] Dr. Rónay P. Tamás, „Ökoturizmus/zöldturizmus: fogalom, lehetőségek", Xforest, 2025.06.20.

A fenntartható utazás mellett fontos alappillérek még a környezetvédelem és a közösségi fejlesztés. Tökéletes eszköz az ökoturizmus a helyi gazdaság fellendítésére, mivel nagyobb, esetenként multinacionális cégek helyett a helyi közösségeket erősíti, nekik teremt munkahelyet és termel bevételt. Magyarország esetében a nemzeti parkok természeti öröksége vonzó célpont lehet minden ökoturista számára. Hazánkban több olyan nemzeti park is van, ami már felkerült az ökoturizmus térképére, azonban egy kevésbé felkapott és kiaknázatlan lehetőségekkel rendelkező terület a Békés vármegyei, alföldi régió.

3.1.2. Ökoturizmus fajtái

Az ökoturizmus sokszínűségéből adódóan megkülönböztethetünk **turista típusok**at, illetve különböző kategóriákat ezekhez kapcsolódóan. Az első, legnépszerűbb a **természetalapú ökoturizmus**, melynek fő célja a természettel való kapcsolódás. Ezt elsősorban az **alkalmi** és az **aktív zöldturisták** választják. A **kulturális ökoturizmus** kedvelői az 'átlagos' ökoturisták, akiknél a fókuszban a helyi hagyományok és kultúra felfedezése áll. A **kalandcentrikus ökoturizmus**[6] magába foglalja az aktív kikapcsolódási tevékenységeket, mint például biciklizés, lovaglás, ennek legnagyobb kedvelői az **aktív ökoturisták**. A legelhivatottabbak az **elkötelezett ökoturisták**[7], akik az **önkéntes ökoturizmus** gyakorlói, ennek központjában a természet iránti elkötelezett gondoskodás, illetve a természetvédelmi projektekben való részvétel áll.

Az ökoturisták jellemzően a 18-35 éves korosztályból kerülnek ki, akik fiatal felnőttek, magasabb iskolai végzettségűek, és még nem rendelkeznek gyerekekkel. Ennek ellenére **népszerű utazási forma** ez a 4-5 fős kisgyerekes családok körében is. A középkorúak rétegéből leginkább azok a párok adják fejüket az ökoturizmusra, akiknek a gyerekeik már kirepültek otthonról. A szóló utazók zöme pedig nagyrészt férfi.[8]

3.1.3. Ökoturizmus Magyarországon

Magyarororszag közel több mint 20%-át fedi le a **Natura 2000-es Európai Ökológiai Hálózat**, melynek célja a biodiverzitás megőrzése, illetve a természeti területek megóvása, helyreállítása.[9] A hazánkban található **10 nemzeti park** működésének célja azonos az előzőleg említettekkel. Emellett rengeteg egyéb természetvédelmi terület és tájvédelmi körzet is található.

Számos védett területről elmondható azonban, hogy az ország valamely gazdaságilag hátrányos, ritkábban lakott területén helyezkedik el. Ilyen aprófalvas térségben lévő turisztikai célpont például Aggtelek, vagy éppen az Őrség. Hasonló helyzet áll fenn Békés vármegyében és az alföldi régióban is. A fent említett példákban a kisebb léptékű turisztikai szolgáltatások létrejötte – a meglévő védett területhez kapcsolódva, hozzájárulnak a térség gazdasági felemelkedéséhez, egyúttal munkahelyeket is teremtenek. Ezáltal nő a helyiek foglalkoztatottsága,

[6] Ismeretlen szerző, „Az ökoturizmus legjobb formái és környezetbarát szórakozási lehetőségek", Greenfo, 2025.03.27.
[7] Aquaprofit Zrt., „Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia", 61-65.
[8] Aquaprofit Zrt., „Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia", 65-66.
[9] Központi Statisztikai Hivatal, „Fenntartható fejlődési célok, Védett természeti területek", KSH, 2021.10.31.

illetve életszínvonala. A gazdaságteremtő értékkel párhuzamosan az ökoturizmus hozzájárul a helyi közösség értéktudatának kialakulásához, illetve erősíti az identitásukat. Ezek kölcsönösen hatnak egymásra, a kínálat-kereslet folyamatosan erősödik és értékelődik fel.[10]

Ezen okokból kifolyólag koncepciómmal a **város turisztikai szerepének és gazdasági helyzetének erősítését** célzom meg. Az adott természeti értékek megfelelő mértékű kiaknázásával vendégház hálózatom pedig színesíteni tudná a település életét.

3.1.4. Hazai példák

Magyarországon az első ökoturizmussal kapcsolatos szálláshely hálózat a 2010-es évek elején jött létre a Baranya Megyei Falusi Turizmus Szövetség által. Ez a norvég támogatással megvalósult **Környezetbarát Vendégfogadó – Ökoporta hálózat a Dél-Dunántúlon**.[11] Ezek a szálláshelyek egyszerre kapcsolódnak a régió védett természeti területeihez és az **autentikus falusi környezet**hez. Közel 40 dél-dunántúli szálláshely kapott ökoporta minősítést, és egységes jelölő táblát, mely jelzi ezt. Ezekről pedig egy átfogó weboldalon lehet tájékozódni.[12]

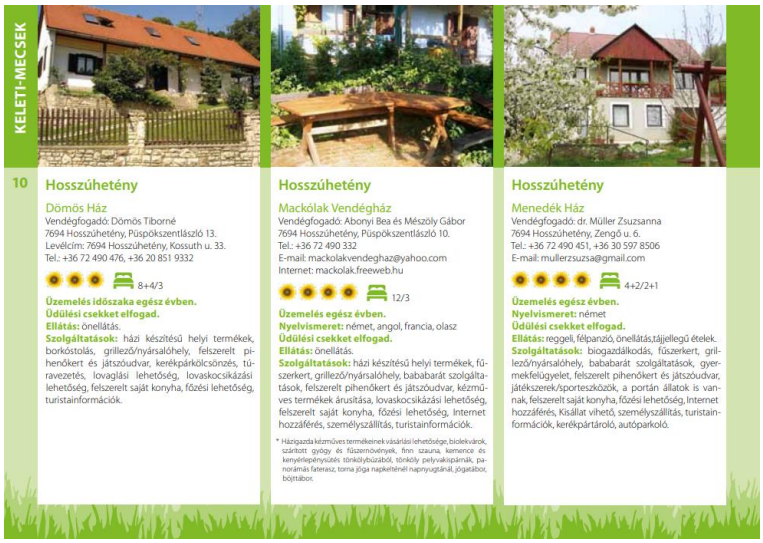

4. ábra – Ökoporta szálláskatalógus Dél-Dunántúl, 10.

3. ábra

5. ábra

Hasonló kezdeményezés történt az Őrségi Nemzeti Park területén, ahol egy egyesületen keresztül megalapult az **Őrségi Vendégvárók**. Ennek keretén belül lehet fenntartható szálláshelyeket és programokat keresni a Őrség településein.[13] Külön kiemelendő, hogy a több, mint **50 vendégház** jelentős része meglévő, idősebb épületekben lett kialakítva, amik a térség népi építészetét követik. Az Őrségi Vendégvárók megálmodóinak, illetve a résztvevő szállásadóknak nemcsak a természeti és kulturális értékek a fontosak, hanem a **hagyományőrzés** is.

[10] Aquaprofit Zrt., „Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia", 17.
[11] Ismeretlen szerző, „Ökoporta hálózat a Dél-Dunántúlon", Turizmus Online, 2010.09.30.
[12] Baranya Megyei Falusi Turizmus Közhasznú Szövetség, „Környezetbarát Vendégfogadók", Baranyavidék, 2010
[13] Őrség és Vidéke Vendégvárók Egyesülete, Őrségi Vendégvárók

3.1.5. Megvalósíthatóság és alkalmazhatóság

Tervezési helyszínemnek Gyomaendrődöt szeretném választani, azonban ahhoz, hogy pontosabb képet kapjak arról, milyen funkciók és igények vannak az ökoturizmussal kapcsolatban a városban, meg kell vizsgálni a település tágabb környezetét.

Békés vármegye része a **Körös-Maros Nemzeti Park**nak, melynek egyik részterülete a **Körös-Ártér**, mely Csárdaszállástól Szelevényig húzódik. Az előbbieken túl további 8 másik települést érintve, köztük Mezőtúrt, Szarvast és Gyomaendrődöt is.[14] Ezek a városok részei a **Körösök Völgye Natúrpark**nak, ami egy komplexebb szervezet a nemzeti parkokhoz képest. Míg a nemzeti parkok fő célja megőrizni, ápolni és gazdagítani a természetes élőhelyek flóra és faunáját, addig a jellemzően önkéntes szerveződésű, **nemzetipark-igazgatóságoknál kisebb területi egységű natúrparkok** a természeti örökség mellett az épített, illetve **kulturális-társadalmi örökség**et átfogóan kezelik, óvják.[15] A többi natúrparkhoz hasonlóan a Körösök Völgye Natúrpark vezetését is egy egyesület intézi, melyet lelkes civilek és helyi közösségek vezetői alkotnak. Céljuk, hogy a természetvédelmen túlmutatva tovább örökítsék a **tájegység népi hagyományai**t értékteremtő programok szervezésén keresztül.

A Körösök Völgye Natúrpark adottságai kiváló lehetőségeket nyújtanak az ökoturistáknak és az aktív kikapcsolódás szerelmeseinek, mivel **több településen átívelő vízi, kerékpáros és gyalogos útvonal** is található a területen. A szárazföldi útvonalak, nemcsak gyalog és biciklivel, hanem lóháton is bejárhatóak, ezzel is tovább örökítve a térség lovas hagyományait. Emellett a **gazdag vízi élővilág** több helyszínen is kiváló lehetőséget biztosít a horgászni vágyók számára is.

6. ábra Körösök Völgye Natúrpark kiadványai

[14] Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság, Körös-ártér, Körös-Maros Nemzeti Park
[15] Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, Körösök Völgye Natúrpark

3.2. GYOMAENDRŐD VÁROS VIZSGÁLATA

3.2.1. Település elhelyezkedése a régióban

Gyomaendrőd Magyarország Dél-alföldi régiójában elhelyezkedő település, Békés vármegye észak-nyugati részén fekvő járási központ. 12 ezer fős lakosságával a megye 6. legnépesebb városa.[16] A **Hármas-Körös bal partján** helyezkedik el, itt található a település lakott része.

A régió és a település demográfiai helyzete

Békés vármegye Magyarország egyik legkevésbé sűrűn lakott területe, 60 fő/km^2-es népsűrűségével. A vármegyében található járások közül pedig az Alföld szívében található Gyomaendrődi járás népsűrűsége a legalacsonyabb.[17] A város – akkor még Gyoma és Endrőd, az 1930-as években rendelkezett a legtöbb lakossal, viszont számuk az 1900-as évek közepétől folyamatosan csökken. A település népessége követi a megyei tendenciákat. A csökkenés mértéke jelentősen meghaladja az országos átlagot, ami az elmúlt évtizedekben jelentősen felgyorsult az urbanizációs folyamatoknak köszönhetően. A terület elhagyására ösztönző további tényezők lehetnek a klímaváltozás negatív hatásai és a gazdasági helyzet, melyek az alföldi régiót sújtják a leginkább. Gyomaendrőd lakossága az 1982-es egyesülés óta, mintegy 33%-al **csökkent,** 17811 főről 11828 főre.[18]

7. ábra Gyomaendrőd Légifelvétel

[16] Gyomaendrőd Város Önkormányzata, „Gyomaendrőd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálata", 2022.12.15., 15.
[17] Ismeretlen szerző, Békés megye népessége, Népesség
[18] Központi Statisztikai Hivatal, Magyarország Helységnévtára – Gyomaendrőd, KSH

3.2.2. Táji és természeti adottságok

Gyomaendrőd az alföldi régióban is igen különleges táji adottságokkal rendelkezik, mivel a **mezőgazdasági termelésre alkalmas külterületei** mellett a belterületek szélén található Hármas-Körössel nemcsak **szántóföldek, de vizes élőhelyek** is gazdagítják. A löszgyepek, kaszálórétek, szárazabb legelők és szántók, valamint ligetes erdőségek alkotta tájat a Hármas-Körös vízjárása nagyban befolyásolta, illetve tarkította **mocsaras, vízfolyásokkal szabdalt területek**kel.[19] Azonban már a folyószabályozások előtt megindultak a természeti változások a térségben – ugyan csak kismértékben, az emberi tevékenységnek köszönhetően.

A Körös szabályozása

Mivel rendszeres áradásaival állandó gondot okozott a Körös, 1820-ban felmerült a **folyószabályozás** lehetősége, melyhez igazi lendületet az 1844-45-ös árvizek adtak. 1855-ben meg is kezdődtek a munkálatok, melyek Huszár Mátyás és Vásárhelyi Pál kezei alatt valósultak meg.[20] Akkoriban ez volt a Monarchia egyik legnagyobb szabású terve, azonban a kivitelezés akadozva alakult. Az 1870-es évek árvizei felszínre hoztak bizonyos tervezési és építési hibákat, azonban **1895-re a töltések folytonossá váltak**, így a folyóközeli gátak elnyerték a maihoz hasonló, végleges formájukat.

8. ábra Gyoma és Endrőd a folyószabályozás előtt, Második Katonai Felmérés

Holtágak flóra és faunája

A folyószabályozás következtében alakultak ki a **holtágak**, melyek gazdag állat- és növényvilágúknak köszönhetően jelentős szereppel bírnak a legtöbb szabályozás által érintett településen. Gyomaendrőd ebből a szempontból is kiemelkedik, mivel a városban 17 holtág található. Azonban ezek vízmozgatását

[19] Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, „A Körösök Völgye Natúrpark Szakmai Dokumentáció", 2014. december, 60-61.
[20] Gyomaendrőd Város Önkormányzata, „Településképi Arculati Kézikönyv", 2017. december, 8.

mesterségesen kell megoldani, így az állóvizekből beépített átemelők segítségével kerülnek a vizek a Hármas-Körösbe.[21]

Az alföldi táj egyedülálló természeti adottságai jellemzik a Körös ártereket, több olyan növény- és állatfajjal, amik a régi mocsárvilágot idézik vissza. A folyó és holtág partokon és környezetükben a **fűz-nyár-puhafa és a tölgy-kőris-szil ligeterdő** a legelterjedtebb.[22] A hazánkban fellelhető – ám egyre ritkuló fekete nyár kedvelt helye a folyó hullámtere. Értékes élőhelyek még a holtágak között elterülő **nedves kaszálórétek, sziki gyeptársulások**.

A holtágak szigetszerűen helyezkednek el, **zavartalan vizes élőhely**et biztosítva több állatfajnak is. Az állóvizek gazdag halállománnyal rendelkeznek, ami miatt a kedvelt horgászhelyekké váltak. Emellett az ártéri erdőségek értékes apróvadállománynak is otthont adnak.[23] Ezek a területek fészkelő és átvonuló madárfajokban gazdagok, gyakran találkozni velük a holtágaknál. A téli időszakban több ezer vadréce szokott itt megpihenni.

Átutazva a Körös menti településeken ma is megfigyelhetjük a hosszan húzódó gátrendszert, mely elválasztja egymástól a hullámteret és a településeket, emellett hüllők, madarak ezreinek ad otthont.

9. ábra Gátrendszer gyomaendrődi szakasza

[21] Gyomaendrőd Város Önkormányzata, „Gyomaendrőd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálata", 2022.12.15., 88.
[22] Gyomaendrőd Város Önkormányzata, „Gyomaendrőd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálata", 2022.12.15., 89.
[23] Gyomaendrőd Város Önkormányzata, „Gyomaendrőd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálata", 2022.12.15., 90.

3.3. TURISZTIKAI LEHETŐSÉGEK

3.3.1. Turizmus kialakulása, fejlődése

Magyarország kedvező vízrajzi és geotermikus adottságainak következtében termálvizekben bővelkedő ország, így országszerte számos **gyógy- és termálfürdő** található. Gyógyvizekben leginkább az alföldi régió bővelkedik, mivel itt vékonyabb a földkéreg és a mélyebben fekvő vizek könnyebben jutnak a felszínre. Békés vármegyében is több fürdő található, mint például a gyulai, a békéscsabai vagy éppen a dévaványai.

Habár Gyomaendrőd városában már az 1900-as évek elejétől jelen voltak a fürdők, a **paraszti és polgári fürdők** elsősorban a helyi lakosság tisztálkodási céljait szolgálta ki. A mai ismert Liget-fürdő, mai **Liget Gyógyfürdő és Kemping 1954-ben épült meg**. Az 1950-es években a nagyalföldi kőolajkutatási program keretében Gyomaendrődön is találtak **termálviz**et, melyet bevezettek a fürdőbe. Ennek következtében 1960-ban gyógyfürdővé nyilvánították a Liget Fürdőt. Ez volt az első olyan turisztikai attrakció, ami elindította a várost az egészégturizmus útján.[24] A fürdő a szocializmus idején élte fénykorát, ekkor a helyi lakosok mellett főként belföldi turisták érkeztek ide, majd a 80-as évektől külföldiek is, akiket az **akkor megnyitott kemping** vonzott. Az 1990-es években megnövekedett az idegenforgalom, a helyieket felváltották a turisták a strand területén. Emellett **Gyomaendrőd kedvelt nyári táborozóhellyé is vált**, melyben szerepet játszott a Liget Fürdő is. Ennek hagyománya a mai napig fennáll. A fürdőt 2004-ben bővítették és korszerűsítették, azóta csak kisebb fejlesztések történtek a területen. A 2010-es évek végére tervezett nagyobb beruházás, tervezett csúszdafejlesztés azonban elmaradt. Mindezek ellenére kedvező áraival, ligetes-fás területeivel és gyógyvizével a fürdő továbbra is töretlen népszerűségnek örvend a táborozók, a nyaralók és a helyiek körében is.

10. ábra gyomai fürdő legelső medencéje

11. ábra Liget Fürdő az 1970-es években

[24] Juhász Katalin, „Termál- és Ökoturizmus koncepciók Gyomaendrődön", 2014, 275.

Fontos megemlíteni, hogy az 1900-as évek derekán a fürdő megjelenése ellenére sem csökkent a **nyíltvízi fürdőzés** szerepe. A **Hármas-Körös szabadstrandjai** sokáig szolgáltak megfelelő helyszínként a szabadidő eltöltésére. Az elmúlt 20 évben tapasztaltak alapján azonban ennek népszerűsége csökkent, a szolgáltatások megszűnésének (büfékocsi, mosdó, tűzrakóhely) eredményeként.

13. ábra gyomai szabadstrand

12. ábra endrődi szabadstrand, Pájer Kemping

3.3.2. Elmúlt időszakban megvalósult fejlesztések, turizmus jelenlegi helyzete

A 2010-es évek során jelentős beruházások történtek a városban. A fejlesztések alapjául a 2009-ben bemutatott városi turisztikai- és környezetvédelmi stratégia szolgált, melyre a gazdasági világválság következtében volt szükség.[25] 2012-ben újjáalakult a **Gyomaendrődi Üdültetési Szövetség Turisztikai Egyesület (GYÜSZ-TE)** is, melynek fő célja a **város turisztikai helyzetének megerősítése** lett.[26] Emellett célként tűzték ki a **fenntartható turizmus kialakítását és fejlesztését**, ezzel megteremtve az ökoturizmus alapjait. 2014-ben a **„Lélekkel a Körösök mentén"** című pályázat keretében közel 500 millió forintos EU forrásra tett szert a város, így a korábban elkészült stratégiában foglalt fejlesztések elkezdődhettek.[27] A támogatás a város háromirányú turisztikai fejlesztésére irányult, ami magában foglalta a vallási turizmus fejlesztését, a történelmi és kulturális örökség turisztikai hasznosítását és az **ökoturisztikai célú fejlesztések**et.[28] A továbbiakban a kutatási témához kapcsolódó fejlesztéseket fejtem ki.

A város életében a leglátványosabb fejlesztés a Hantoskerti holtág partján és az Erzsébet-Ligetben valósult meg. A holtágon átívelő Sóhajok hídját lecserélték, helyére egy korszerű hidat építettek, gyalogos és kerékpáros forgalom számára elválasztott sávokkal. A sportcsarnok mögötti területen egy vízfelület fölé benyúló színpadot, kulturális parkot hoztak létre. Ezzel szemben, a holtág másik partján pedig megépült egy 15 méter magas **kilátó** és a hozzá tartozó **lombkorona-sétány**, egyúttal megszépültek az **Erzsébet-ligeti ösvények**, melyek információs táblákkal lettek ellátva.

A város mindkét oldalán egy-egy látogatóközpont jött létre. Gyomán a Körös Látogatóközpont, melynek fő fókusza a víz fontossága volt. A létesítmény egy

[25] Ismeretlen szerző, „Gyomaendrőd előre menekül", Turizmus Online, 2009.04.21.
[26] Ismeretlen szerző, „Gyomaendrődi Üdültetési Szövetség Turisztikai Egyesület", Gyomaendrőd, 2018.01.11.
[27] MTI, „Lélekkel a Körösök mentén", Turistamagazin, 2014.11.01.
[28] Ismeretlen szerző, „Megkezdődött Gyomaendrőd turisztikai fejlesztése", Turizmus Online, 2014.05.20.

meglévő épületbe költözött, melyet e célból felújítottak. A látogatóközpont pár évvel ezelőtt végleg bezárt, így a gyomai részen megszűnt ez a funkció. Az endrődi településrészen a Templom-zugi holtág környezetében került megépítésre a **Bárka Látogatóközpont**, mely a Körös halászati hagyományait mutatja be interaktív eszközökkel. A látogatóközpont ma is nagy népszerűségnek örvend, sokan érkeznek ide iskolás, vagy éppen táborozó gyerekekkel.

14. ábra Sóhajok hídja

16. ábra Bárka Látogatóközpont

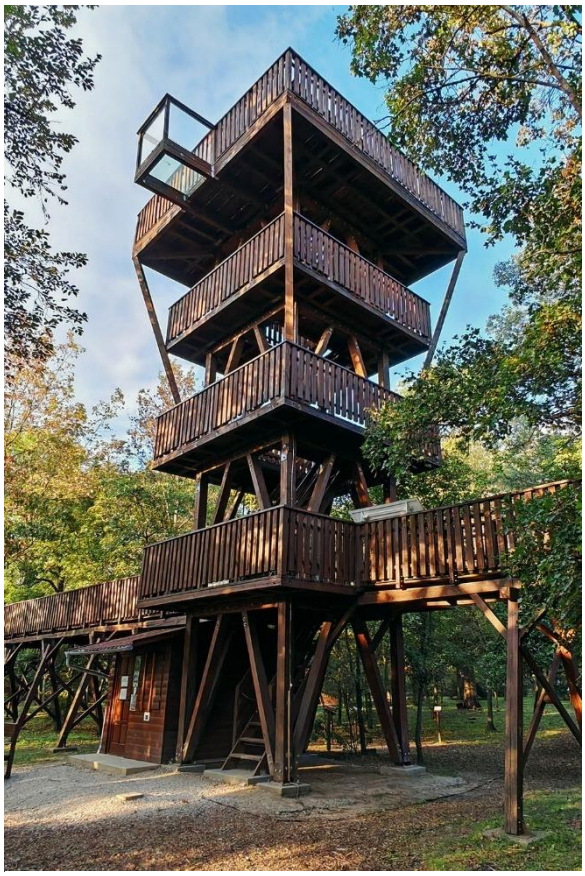

15. ábra Erzsébet-ligeti kilátó

3.3.3. Hármas- és Holt-Körös turisztikai potenciálja

A kiváló vízminőség és halállomány miatt a Körös holtágai **kedvelt horgászati célpontok**. Gyomaendrődön a Fűzfás-zugi holtág rendelkezik egy nagyobb versenypályával. Ennek a területnek a fejlesztése részben megvalósult 2024-ben, amikor egy kiszolgáló pavilonnal bővült a horgászparadicsom.[29]

A nyugodt vizű Körösön áthaladó **evezős túrák** jelentősek a régió életében, sokan választják a vízi sportokat aktív kikapcsolódás céljából. Gyomaendrőd városában a **Csicsergő vízitúra megállóhely** az egyetlen, amely jelenleg kiszolgálja az evezős turisták igényeit, és ahol van lehetőség kajak- és kenu bérlésre is.[30] A vízitúra megállóhely **közvetlenül a vízparton**, a folyón átmenő közúti híd tövében helyezkedik el, azonban a város felőli megközelíthetősége gyalogosan és kerékpárral korlátozott. Az infrastrukturális fejlesztés mellett időszerű lenne a megállóhely korszerűsítése is.

[29] KHESZ, „Épül a fűzfás-zugi kiszolgáló pavilon", Körösvidéki Horgász Egyesületek Szövetsége, 2024.11.28.
[30] Ismeretlen szerző, Körösök vidéke

18. ábra Csicsergő vízitúra megállóhely

17. ábra Fűzfás-zugi horgász versenypálya pavilonja

Turisztikai potenciált jelentenek még a városban található **szabadstrandok** is. Az endrődi városrészben a Templom-zugi holtágon található a szabadstrand, mely néhány kiépített szolgáltatás mellett megőrizte természetközeli hangulatát. A gyomai szabadstrand ezzel szemben kissé lepusztult, a megszűnő szolgáltatások hiányában pedig kevésbé népszerű endrődi társánál. Koncepcióm során ennek fejlesztésével is szeretnék foglalkozni.

3.4. BÉKÉSI NÉPI ÉPÍTÉSZET JEGYEI

A Békés vármegyére jellemző népi építészet **változatosság**át és egyediségét elsősorban az 1700-as évek után betelepített népek alakították ki, akik magukkal hozták az otthonukra jellemző építészeti stílust. Így keveredtek például a szlovák, a sváb és a magyar építészeti megoldások. A magyar népi építészetre általánosságban itt is elmondható, hogy a házak a természeti környezetből inspirálódtak, hagyományos építőanyagokból épültek. A régióban jellemző megoldás volt a **patics-fal, a vályogtégla-fal, a nádtető és a szalmatető alkalmazása**. A vályogtéglákat a Körösök medrében található hordalékos, agyagos földből készítették. A házak megjelenése szintén fontos volt, így azok méretét és utcafronti megjelenését nagy gonddal tervezték meg**. A tornác, az oromzat** és az előterek **díszítés**sel, de nem hivalkodó látványelemekkel lettek ellátva. Békés megyében nagy teret hódítottak a **napsugarat formáló oromzatok**. A témában olvasva az alábbi idézetet találtam, melynek gondolatisága megfogott:

„Építészeti kultúránkat csakis a megörökölt és évtizedeken, vagy éppen évszázadokon át alkalmazott külsőségek alkalmazásával lehet megújítani."[31]

19. ábra napsugaras oromzat, Bucsa

A tervezés során szeretnék a fentebb említettek alapján valamilyen formában a **hagyományos építészet útján** maradni, ehhez **fenntartható építőanyagokat** és építészeti megoldásokat alkalmazni. A hálózatomnak egy **egységes arculat**ot tervezek adni, amit kisebb építészeti elemek használatával szeretném elérni. Ilyen lenne például, egy **egységes kerítés, növényfuttatás, vagy éppen oromzati motívum** használata.

[31] Bíró Endre, „A népi és polgári építészet Békés megyében", 2021, 7.

4. KONKLÚZIÓ

4.1. TERVEZÉSI PROGRAM

Kutatásom konklúziójaként szeretném felvázolni későbbi diplomatervem koncepcióját, mely szorosan kapcsolódik a fentebb vizsgáltakhoz.

Miután megismertem a magyarországi természetvédelmi területeket, és azok jelenlegi helyzetét és jövőbeli potenciálját, választásom Békés vármegyére és a Dél-alföldi régió turisztikai fejlesztésére esett. Tágabb koncepcióm részeként szeretnék egy **több települést átfogó ökoturista vendégház hálózatot kiépíteni**, melynek települései a **Körösök Völgye Natúrpark részét** képezik. A vendégház hálózat kialakításánál törekednék egy egységes arculat létrehozására, mely során a dél-alföldi népi építészetből inspirálódnék, merítenék motívumokat. Az építészeti tömegformálás is ezeket a hagyományokat tükrözné. A koncepcióalakítás során a hálózat kidolgozása mellett szeretném megtervezni a gyomaendrődi 'állomást' és az ahhoz kapcsolódó szállást, illetve szolgáltatásokat.

4.1.1. Átfogó koncepció ismertetése

A térkép a Körösök Völgye Natúrpark településeit ábrázolja, illetve a köztük található kapcsolatot. Koncepcióm részeként azokkal a településekkel szeretnék foglalkozni elsősorban, melyeknek nemcsak közigazgatási területe, de **városi magja is a Körös partján fekszik**. Ez alapján választottam ki 7 települést, melyeket az alábbiakban fejtek ki. A nem kiválasztott települések közül több nem a Körös partján fekszik, emiatt azok nem vesznek részt aktívan a vízi turizmusban. Mivel elsősorban a **Hármas- és Kettős-Körös**re koncentráltan alakítottam ki koncepcióm, így Doboz és Sarkad települései is kívül estek a koncepcióalakítás során. Békéscsaba és Gyula településeivel azért nem foglalkoztam, mivel azok ma is bírnak turisztikai jelentőséggel. A kihagyott települések bevonása abban az esetben történne meg, ha a kialakítani kívánt hálózat már gördülékenyen működik és igény van a növekedésre.

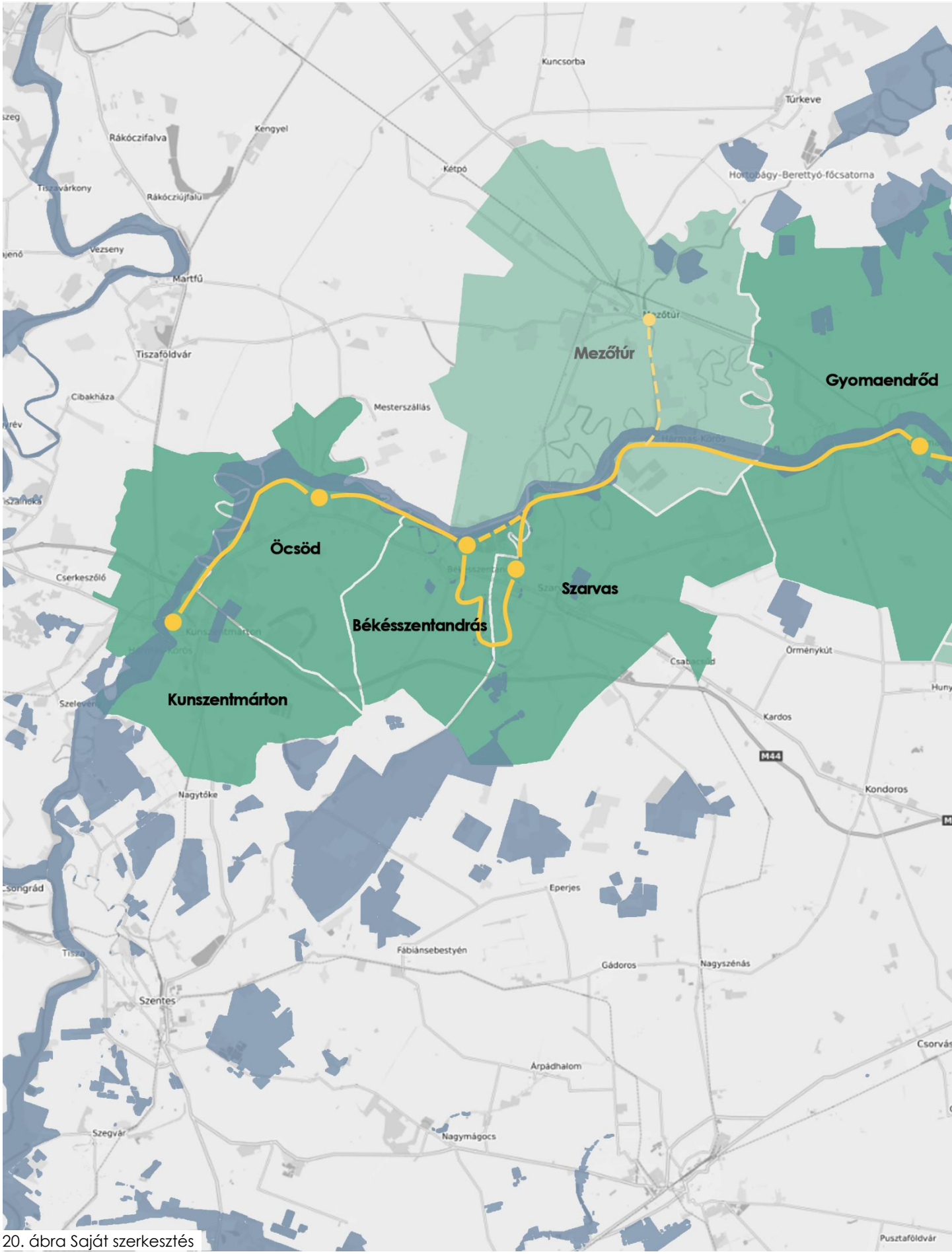

20. ábra Saját szerkesztés

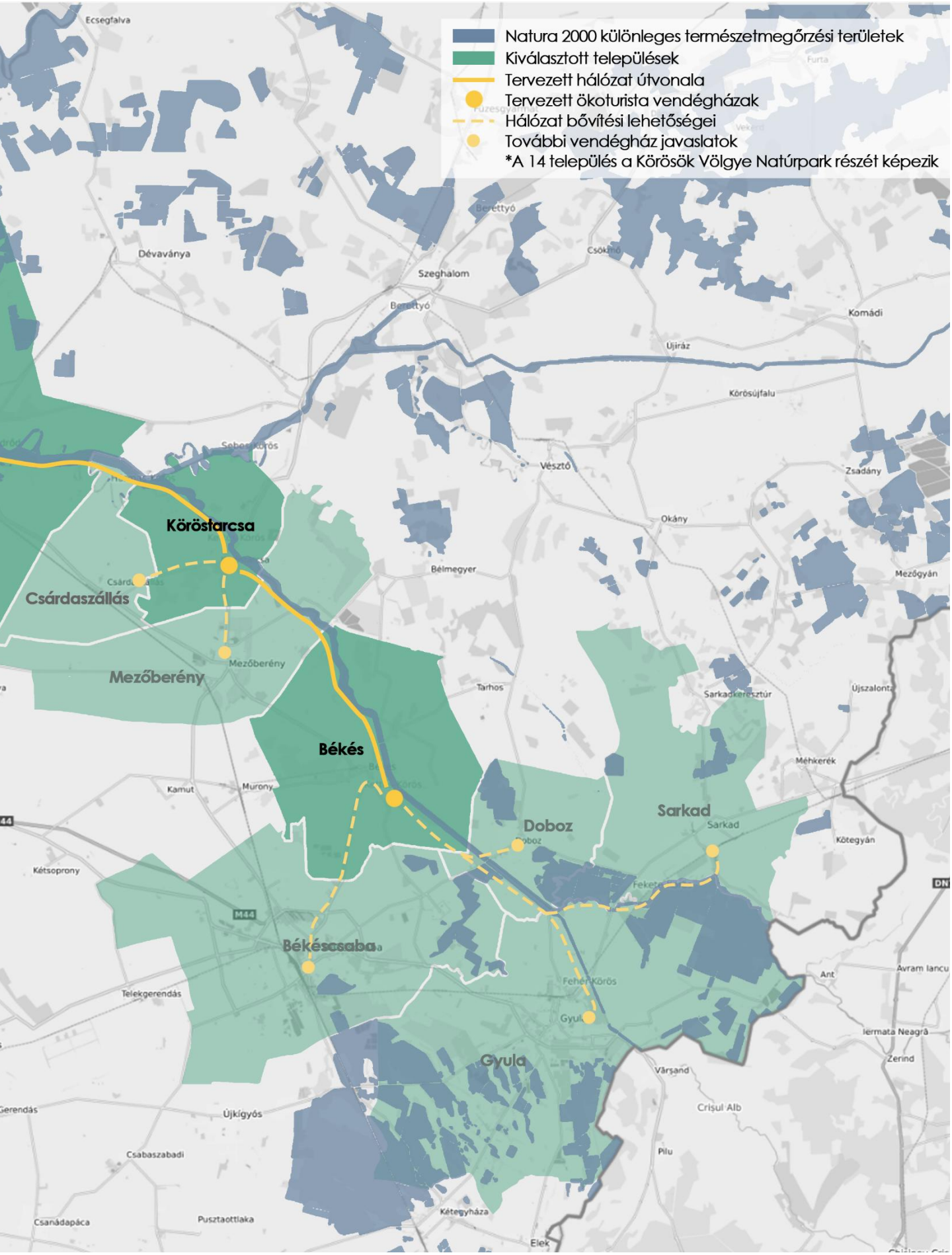
Natura 2000 különleges természetmegőrzési területek
Kiválasztott települések
Tervezett hálózat útvonala
Tervezett ökoturista vendégházak
Hálózat bővítési lehetőségei
További vendégház javaslatok
*A 14 település a Körösök Völgye Natúrpark részét képezik
Ecsegfalva
Dévaványa
Szeghalom
Berettyó
Komádi
Újiráz
Körösújfalu
Vésztő
Zsadány
Okány
Köröstarcsa
Csárdaszállás
Bélmegyer
Mezőgyán
Mezőberény
Tarhos
Sarkadkeresztúr
Újszalonta
Békés
Méhkerék
Kamut
Murony
Doboz
Sarkad
Kötegyán
Kétsoprony
Békéscsaba
Telekgerendás
Gyula
Újkígyós
Csabaszabadi
Csanádapáca
Pusztaottlaka
Kétegyháza
Elek
Vărșand
Crișul Alb
Pilu
Zerind
Ant

4.1.2. Gyomaendrőd bemutatása

A tervezési terület kiválasztása előtt elemző térkép segítségével tártam fel a **város meglévő turisztikai attrakcióit, szolgáltatásait,** illetve közúti- és egyéb közlekedési útvonalait.

Megfigyelhető, hogy turisztikai szolgáltatásokból nincs hiány a városban, azonban azok színvonala és egész éves elérhetősége nem minden esetben kielégítő. A mostani attrakciók és **szálláshelyek két fő terület köré összpontosulnak**, ezek közül az egyik az endrődi Templom-zugi holtág környezete. Itt található szabadstrand, a Bárka Látogatóközpont és számos kemping- és nyaralóház. A gyomai városrészen a **leginkább szolgáltatásokban bővelkedő terület a gyomai városközpont**, illetve a Hantoskerti holtág környezete. Számos hétvégi vendégház, apartmanhotel és nyaraló van itt, mivel itt a Liget Gyógy- és Strandfürdő közelsége vonzóerőként hat.

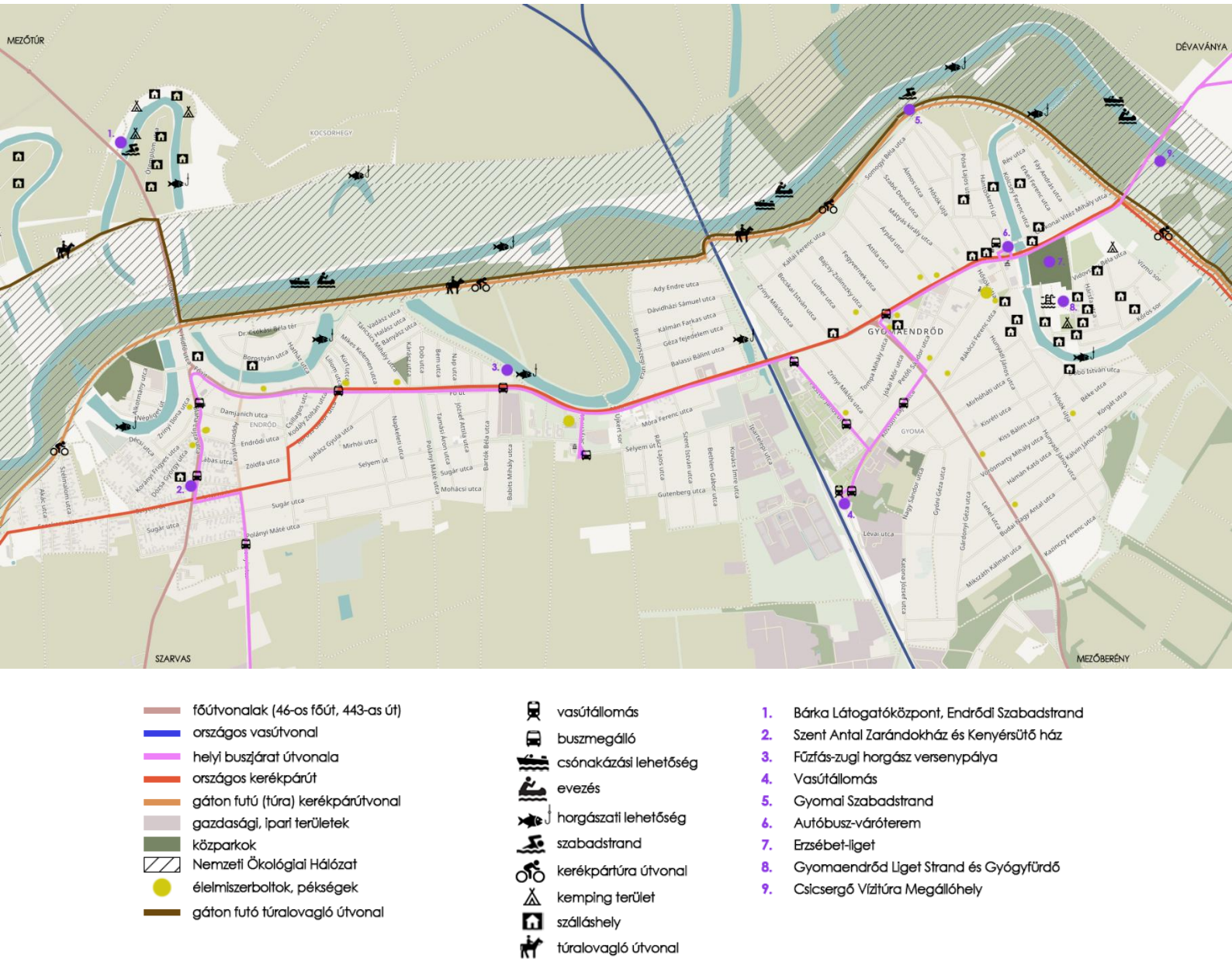

21. ábra Saját szerkesztés

4.2. FÓKUSZTERÜLET, TERVEZÉSI HELYSZÍN

Diplomamunkám fókuszterületének egy olyan **gátrendszer melletti telekcsoportosulást** választottam, mely annak ellenére, hogy a **városi szövet szélén** helyezkedik el, abba szervesen integráltan jelenik meg. Emellett a telekválasztásnál fontos szempont volt a **Hármas-Körös és a természeti környezet közelsége**, így az ideérkező öko- és aktív turisták a gyalogtúra- és vízi útvonalak felől érkezve is meg tudják közelíteni a szálláshelyeket. Tervezési területem a város gyomai részén, falusias lakóterületén található, amely nyugodt pihenést biztosít. A terület a szolgáltatások közvetlen környezetén kívül esik, azonban 5-10 perces biciklis és 10-15 perces sétatávolságban számos üzletek, vendéglátóhely található.

22. ábra Saját szerkesztés

1. Akcióterület

A terület a gyomai szabadstrandot (03/9 telek) foglalja magában, melyet a mai napig használnak a helyiek, illetve az ide érkező táborozók, turisták. A strand állapota az elmúlt 20 évben változatlan maradt, azonban a **vízparton található kiszolgáló funkciók fokozatosan megszűntek** a területen. Található volt itt büfékocsi, tűzrakóhely, ám ezeknek már csak nyomai láthatóak. A területen majdnem végig biztosítva volt mobil mosdó, ám ennek állapota rossz. A strandon rendszeresen megállnak vízi túrázók, mivel a homokos partszakasz alkalmas kenuk, kajakok ki- és beemelésére.

A strand tekinthető a tervezendő **hálózat egyik megérkezési pontjának**, mivel megközelíthető gyalogosan, vízi úton és biciklivel is a gát felől. A terület adottságait többféleképpen ki lehetne használni, a **kisebb beavatkozások**kal pedig egy méltó érkező- és indulópont alakulhatna ki. Szeretném biztosítani a lakókocsis, vagy éppen a sátras kempingezés lehetőségét, kialakítani egy **büfé- és mosdóblokk**ot, illetve egy kenu- és biciklitárolót.

2. Akcióterület

A Somogyi Béla utca és a Hősök Útja kereszteződésében található telken (745/2 telek) szeretném kialakítani a **2-4 fő fogadására alkalmas szálláshelyek**et, melyeket a Településrendezési terv szabályozása miatt oldalhatárosan tennék. Itt több, kisebb épületet szeretnék, melyeket egy **közös kert, belső udvar** fog össze. A telken elsősorban a szállás funkció kapna helyet.

3. Akcióterület

A Somogyi Béla utca és az Álmos utca sarkán található telken (1648 telek) egy nagyobb épületet terveznék kialakítani, mely alkalmas lenne akár **4-10 fős** baráti társaságok, tágabb családok fogadására is. Hasonlóan az előzőhöz, a belső udvar köré csoportosítanám a szálláshelyeket. Ezen a telken elhelyeznék egy **biciklikölcsönzőt** is, mely a hálózat elemeként több városban is elérhető lenne. A bicikliket bármely állomáson fel lehetne venni és le lehetne tenni.

4. Akcióterület

A koncepció utolsó elemeként egy gát melletti telket (1734/1 telek) választottam, melyre egy ligetes, **pavilonos kulturális ter**et képzeltem el. Itt találkozhatnának a turisták a helyiekkel különböző workshopok és rendezvények keretében, megismerkedhetnének helyi népi és iparművészeti hagyományokkal, illetve részt vehetnének környezettudatossággal kapcsolatos foglalkozásokon. A tér alkalmas lenne **helyi termékek árusítására** is.

Összességében olyan alacsony-intenzív beépítést szeretnék létrehozni, ami léptékében és kinézetében is illeszkedik környezetéhez, funkcióját tekintve pedig életet lehel a környezetébe, azt pozitívan kiegészíti.

5. IRODALOMJEGYZÉK

Gyomaendrőd Város Önkormányzata, „Gyomaendrőd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálata", 2022.12.15.
https://www.gyomaendrod.hu/ckfinder/files/GYOMAENDRoD_ITS_Megalapozo_vizsgalat_2022_12_15.pdf
[utoljára megtekintve: 2025.11.22.]

Aquaprofit Zrt., „Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia", Természetvédelem, 2008.04.25.
http://www.termeszetvedelem.hu/_user/downloads/okoturizmus/okoturizmus_strategia_X.pdf
[utoljára megtekintve: 2025.11.21.]

Dr. Rónay P. Tamás, „Ökoturizmus/zöldturizmus: fogalom, lehetőségek", Xforest, 2025.06.20.
https://xforest.hu/okoturizmus/
[utoljára megtekintve: 2025.11.21.]

Szigeti Ferenc, „Hogyan nyaraljunk ökoturistaként? Természetalapú megoldások nyomában", Tudatos Vásárlók, 2024.05.17.
https://tudatosvasarlo.hu/nyaralas-okoturizmus-turak-termeszetalapu-megoldasok/
[utoljára megtekintve: 2025.11.21.]

Ismeretlen szerző, „Az ökoturizmus legjobb formái és környezetbarát szórakozási lehetőségek", Greenfo, 2025.03.27.
https://greenfo.hu/hir/az-okoturizmus-legjobb-formai-es-kornyezetbarat-szorakozas-2025-ben/
[utoljára megtekintve: 2025.11.21.]

Központi Statisztikai Hivatal, „Fenntartható fejlődési célok, Védett természeti területek", KSH, 2021.10.31.
https://www.ksh.hu/sdg/3-24-sdg-15.html
[utoljára megtekintve: 2025.11.21.]

Ismeretlen szerző, „Ökoporta hálózat a Dél-Dunántúlon", Turizmus Online, 2010.09.30.
https://turizmusonline.hu/cikkek/egyeb/okoporta_halozat_a_del_dunantulon.html
[utoljára megtekintve: 2025.11.22.]

Baranya Megyei Falusi Turizmus Közhasznú Szövetség, „Környezetbarát Vendégfogadók", Baranyavidék, 2010
https://www.baranyavidek.hu/static/upload/documents/okoporta_v05.pdf
[utoljára megtekintve: 2025.11.22.]

Őrség és Vidéke Vendégvárók Egyesülete, Őrségi Vendégvárók
https://orsegivendegvarok.hu/
[utoljára megtekintve: 2025.11.22.]

Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság, Körös-ártér, Körös-Maros Nemzeti Park
https://www.kmnp.hu/hu/koros-arter
[utoljára megtekintve: 2025.11.22.]

Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, Körösök Völgye Natúrpark
https://www.korosoknaturpark.hu/tagjaink/
[utoljára megtekintve: 2025.11.22.]

Ismeretlen szerző, Békés megye népessége, Népesség
http://nepesseg.com/bekes/
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

Központi Statisztikai Hivatal, Magyarország Helységnévtára – Gyomaendrőd, KSH
https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=33455
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

Gyomaendrőd Város Önkormányzata, „Településképi Arculati Kézikönyv", 2017. december
https://www.gyomaendrod.hu/ckfinder/files/arculati-kezikonyv.pdf
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, „A Körösök Völgye Natúrpark Szakmai Dokumentáció", 2014. december
https://www.korosoknaturpark.hu/wp-content/uploads/2018/09/KVNP_Szakmai_dokumentacio.pdf
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

Társadalomnéprajzi kutatások a 21. század elején – Kérdésfelvetések, megközelítések, és a társadalmi hasznosulás perspektívái; Juhász Katalin, Termál-és ökoturizmus-koncepciók Gyomaendrődön. A társadalomtudományi kutatás lehetőségei egy város versenyképességének javításában, 261-310.
https://matarka.hu/cikk_list.php?fusz=136532
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

Ismeretlen szerző, „Gyomaendrőd előre menekül", Turizmus Online, 2009.04.21.
https://turizmusonline.hu/cikkek/egyeb/gyomaendrod_elore_menekul.html
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

Ismeretlen szerző, „Gyomaendrődi Üdültetési Szövetség Turisztikai Egyesület", Gyomaendrőd, 2018.01.11.
https://gyomaendrod.com/civil-szervezetek/gyomaendrodi-udultetesi-szovetseg-turisztikai-egyesulet
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

MTI, „Lélekkel a Körösök mentén", Turistamagazin, 2014.11.01.
https://www.turistamagazin.hu/hir/lelekkel-a-korosok-menten-2014-11-01
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

Ismeretlen szerző, „Megkezdődött Gyomaendrőd turisztikai fejlesztése", Turizmus Online, 2014.05.20.
https://turizmusonline.hu/cikkek/belfold/megkezdodott_gyomaendrod_turisztikai_fejlesztese.html
[utoljára megtekintve: 2025.13.30.]

KHESZ, „Épül a fűzfás-zugi kiszolgáló pavilon", Körösvidéki Horgász Egyesületek Szövetsége, 2024.11.28.
https://www.khesz.hu/hirek/epul-a-fuzfas-zugi-kiszolgalo-pavilon/
[utoljára megtekintve: 2025.12.30.]

Ismeretlen szerző, Körösök vidéke
https://korosokvideke.hu/gyomaendrodi-vizitura-megallohely/
[utoljára megtekintve: 2026.01.01.]

Bíró Endre, „A népi és polgári építészet Békés megyében", 2021
https://mek.oszk.hu/22800/22868/22868.pdf
[utoljára megtekintve: 2026.01.04.]

6. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: https://www.gyomaendrod.hu/ [u.m. 2025.10.19.]
2. ábra: https://real-phd.mtak.hu/1527/1/mikhazi_zsuzsanna_ertekezes_DOI.pdf [u.m. 2026.01.04.]
3,4. ábra: https://www.baranyavidek.hu/static/upload/documents/okoporta_v05.pdf [u.m. 2026.01.04.]
5. ábra: https://orsegivendegvarok.hu/ [u.m. 2026.01.04.]
6. ábra: https://www.korosoknaturpark.hu/kvne-kiadvanyok/ [u.m. 2026.01.04.]
7. ábra: Nagy Ákos photography, Facebook https://www.facebook.com/photo/?fbid=516904894238621&set=pb.100077573449045.-2207520000 [u.m. 2025.11.02.]
8.ábra: https://maps.arcanum.com/hu/map/secondsurvey-hungary/?bbox=2299116.1581735862%2C5923860.117678093%2C2337869.7315141708%2C5937809.875340138&map-list=1&layers=5 [u.m. 2025.10.18.]
9.ábra: https://www.gyomaendrod.hu/varosunk-bemutatkozik [u.m. 2025.10.19.]
10,11.ábra: https://real.mtak.hu/20821/1/Juhasz_Katalin2_u_180122.46376.pdf [u.m. 2026.01.04.]
12.ábra: https://gyomaendrod.com/szabadstrandok/szabadstrand-harmas-koros-gyomaendrodi-szakaszan [u.m. 2026.01.04.]
13.ábra: https://strand.hu/strand/pajer-kemping-431 [u.m. 2026.01.04.]
14.ábra: https://gyomaendrod.com/latnivalok/erzsebet-ligeti-lombkorona-setany-es-kilato [u.m. 2026.01.04.]
15.ábra: https://www.gyomaendrod.hu/ [u.m. 2025.10.19.]
16.ábra: https://szallas.hu/programok/barka-latogatokozpont-gyomaendrod-p6628 [u.m. 2026.01.04.]
17.ábra: https://gyomaendrod.com/szabadidos-tevekenysegek/csicsergo-vizitura-megallohely-es-horgasztanya [u.m. 2026.01.04.]
18.ábra: https://gyomaendrod.com/szabadidos-tevekenysegek/csicsergo-vizitura-megallohely-es-horgasztanya [u.m. 2026.01.04.]
19.ábra: https://mek.oszk.hu/22800/22868/22868.pdf [u.m. 2026.01.04.]
20.ábra: Saját szerkesztés
alaptérkép és tartalmi inforámció: https://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu [u.m. 2026.01.04.]
21.ábra: Saját szerkesztés
alaptérkép: https://www.openstreetmap.org/#map=17/46.945997/20.823984&layers=H [u.m. 2026.01.04.]
tartalmi információ: https://gyomaendrod.com/terkep [u.m. 2026.01.04.]
22.ábra: Saját szerkesztés